

บันทึกคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง
เรื่อง การเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสที่เกิดจากการกระทำทุจริต
ทางการจดทะเบียนครอบครัว

กรรมการปกครองได้มีหนังสือ ที่ มท ๐๓๐๙.๓/๓๑๘๙ ลงวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๗ และหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ๐๓๐๙.๓/๑๖๖๗๐ ลงวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๕๗ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สรุปความได้ว่า เนื่องจากกรรมการปกครองได้ตรวจพบการกระทำทุจริตทางการทะเบียนครอบครัวในการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าวกลุ่มสัญชาติในทวีปแอฟริกาซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายชาย ในเขตพื้นที่สำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยพฤติการณ์ในการทำความผิดปรากฏดังนี้

๑. กรณีสำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ตรวจพบว่านายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอได้ลงลายมือชื่อในการรับจดทะเบียนสมรสด้วยตนเองโดยทุจริต โดยมีข้อเท็จจริงดังนี้

๑.๑ คู่สมรสฝ่ายหญิงเดินทางไปจดทะเบียนสมรสด้วยตนเองและแสดงความยินยอมโดยการลงลายมือชื่อต่อหน้านายทะเบียน แต่ไม่ได้ยื่นฉันทนสมิภรรยา

๑.๒ คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส แต่ยินยอมมอบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองให้แก่บุคคลอื่น เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักฐานในการยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสในนามของตนเอง

๑.๓ คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส และไม่ทราบเรื่องการจดทะเบียนสมรสกับบุคคลต่างด้าว แต่ถูกแอบอ้างชื่อและรายการบุคคลเพื่อใช้ในการจดทะเบียนสมรส

๒. กรณีสำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ตรวจพบว่าเจ้าหน้าที่ปกครองได้ปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอในการจดทะเบียนสมรส โดยมีข้อเท็จจริงดังนี้

๒.๑ คู่สมรสฝ่ายหญิงเดินทางไปจดทะเบียนสมรสด้วยตนเองและแสดงความยินยอมโดยการลงลายมือชื่อต่อหน้าเจ้าหน้าที่ปกครองซึ่งปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ แต่ไม่ได้ยื่นฉันทนสมิภรรยา

๒.๒ คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส แต่ยินยอมมอบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองให้แก่บุคคลอื่น เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักฐานในการยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสในนามของตนเอง

๒.๓ คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส และไม่ทราบเรื่องการจดทะเบียนสมรสกับบุคคลต่างด้าว แต่ถูกแอบอ้างชื่อและรายการบุคคลเพื่อใช้ในการจดทะเบียนสมรส

เนื่องจากการจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยกับบุคคลต่างด้าวโดยทุจริตดังกล่าวมีผลกระทบต่อสิทธิและสถานภาพของบุคคลตามกฎหมาย โดยเฉพาะบุคคลสัญชาติไทยที่เป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงซึ่งถูกแอบอ้างชื่อและรายการบุคคลกระทำทุจริต ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาทางด้านการทะเบียนครอบครัวและเป็นการเยียวยาให้แก่บุคคลสัญชาติไทย

กรรมการปกครองจึงได้กำหนดแนวทางปฏิบัติไว้ ๒ แนวทาง และขอหารือคณะกรรมการกฤษฎีกาเพื่อขอทราบแนวทางปฏิบัติที่ถูกต้อง ดังนี้

๑. การจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าวที่ได้กระทำ ณ สำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี โดยนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู รับจดทะเบียนสมรสไว้โดยทุจริตและเจ้าหน้าที่ปกครองได้ปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ในการจดทะเบียนสมรส ซึ่งการรับจดทะเบียนสมรสดังกล่าวถือเป็นคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังนั้น นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอแห่งท้องที่ที่มีอำนาจที่จะทำการเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ตามนัยมาตรา ๔๙ และมาตรา ๕๐ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙

๒. การจดทะเบียนสมรสระหว่างบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับบุคคลต่างด้าวนั้น ข้อเท็จจริงปรากฏว่า คู่สมรสฝ่ายชายหญิงไม่ได้แสดงความยินยอมต่อหน้านายทะเบียน ซึ่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๕๘ ได้บัญญัติให้องค์ประกอบการสมรสประกอบด้วยชายหญิงยินยอมเป็นสามีภรรยา ชายหญิงต้องแสดงความยินยอมต่อหน้านายทะเบียน และนายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ ดังนั้น การจดทะเบียนสมรสดังกล่าวจึงไม่ครบองค์ประกอบตามนัยมาตรา ๑๔๕๘ และโดยที่ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๔ บัญญัติให้การสมรสจะเป็นโมฆะก็แต่เฉพาะที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้ ประกอบกับมาตรา ๑๔๙๕ บัญญัติให้การสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๘ เป็นโมฆะ เมื่อการจดทะเบียนสมรสดังกล่าวเป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๘ จึงต้องด้วยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๔ ประกอบกับมาตรา ๑๔๙๕ และจะต้องดำเนินการตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๙๖ ที่บัญญัติให้คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๘ เป็นโมฆะ อันเป็นกรณีตามนัยมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ ในการนี้ นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอแห่งท้องที่ที่มีการจดทะเบียนสมรสโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายในฐานะผู้มีส่วนได้เสียต้องร้องขอให้อัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาล เพื่อขอให้ศาลมีคำพิพากษาให้การสมรสเป็นโมฆะ

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้พิจารณาข้อหารือของกรรมการปกครอง โดยมีผู้แทนกระทรวงมหาดไทย (กรรมการปกครอง) เป็นผู้ชี้แจงรายละเอียดข้อเท็จจริงแล้ว ปรากฏข้อเท็จจริงเพิ่มเติมว่า จากการตรวจสอบฐานข้อมูลทะเบียนครอบครัว ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ถึง พ.ศ. ๒๕๕๔ กรรมการปกครองตรวจพบที่มีการรับจดทะเบียนสมรสโดยทุจริตระหว่างบุคคลสัญชาติไทยซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายหญิงกับคนต่างด้าวซึ่งเป็นคู่สมรสฝ่ายชาย ในเขตพื้นที่สำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู จำนวน ๖๒๐ คู่ และในเขตพื้นที่สำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี จำนวน ๓๕ คู่ โดยได้กระทำเพื่อประโยชน์ตอบแทนบางประการ เช่น สิทธิประโยชน์เรื่องถิ่นที่อยู่และการตรวจลงตราหนังสือเดินทางตามกฎหมายว่าด้วยคนเข้าเมือง ซึ่งสามารถแยกพฤติการณ์การกระทำของคู่สมรสได้ ๓ กลุ่ม ดังนี้

(๑) คู่สมรสฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเดินทางไปจดทะเบียนสมรสด้วยตนเอง และแสดงความยินยอมโดยการลงลายมือชื่อไว้ในทะเบียนสมรสต่อหน้านายทะเบียน หรือต่อหน้าเจ้าหน้าที่ปกครองซึ่งปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ แล้วแต่กรณี แต่ไม่ได้อยู่ในฉันทามติภรรยา

(๒) คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส แต่ยินยอมมอบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองให้แก่บุคคลอื่น เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักฐานในการยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสในนามของตนเอง ส่วนฝ่ายชายมีทั้งที่เดินทางไปจดทะเบียนสมรสและไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส

(๓) คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส และไม่ทราบเรื่องการจดทะเบียนสมรสกับคนต่างด้าว แต่ถูกแอบอ้างชื่อและรายการบุคคลเพื่อใช้ในการจดทะเบียนสมรส ส่วนฝ่ายชายมีทั้งที่เดินทางไปจดทะเบียนสมรสและไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส

คณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองได้พิจารณาข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นแล้ว เห็นว่า กรณีตามข้อหาข้อนี้มีประเด็นที่จะต้องพิจารณาว่า นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอแห่งท้องที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายในการรับจดทะเบียนสมรสนั้น มีอำนาจที่จะทำการเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสได้ตามกฎหมายว่าด้วยวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง หรือจะต้องร้องขอให้อัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้การสมรสนั้นเป็นโมฆะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งคณะกรรมการวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองพิจารณาแล้ว มีความเห็นว่าการที่มาตรา ๑๔๕๘^๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้กำหนดเงื่อนไขแห่งการสมรสไว้ว่าการสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย นั้น ย่อมหมายความว่า การสมรสจะกระทำโดยถูกต้องตามมาตรา ๑๔๕๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ได้ต่อเมื่อคู่สมรสฝ่ายชายและฝ่ายหญิงต้องมาแสดงตัวและแสดงเจตนาที่จะสมรสกันให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียน และเมื่อนายทะเบียนรับจดทะเบียนสมรสให้แล้ว การสมรสระหว่างคู่สมรสนั้นจึงมีผลตามกฎหมาย แต่หากต่อมาได้มีการกล่าวอ้างว่าการสมรสนั้นได้กระทำโดยไม่ถูกต้องตามมาตรา ๑๔๕๘ แล้ว โดยผลของมาตรา ๑๔๙๖^๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่บัญญัติให้แต่เฉพาะคำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๘ เป็นโมฆะ ดังนั้น การดำเนินการเพื่อจะแสดงว่าการสมรสในกรณีนี้เป็นโมฆะ จึงต้องกระทำโดยการร้องขอต่อศาลเท่านั้น

สำหรับกรณีที่การสมรสใดไม่มีคู่สมรสทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงมาแสดงตัวและแสดงเจตนาที่จะสมรสให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียน หรือมีแต่เฉพาะคู่สมรสฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมาแสดงตัวและแสดงเจตนาที่จะสมรสเท่านั้น แล้วปรากฏว่าได้มีการดำเนินการรับจดทะเบียนสมรสโดยนายทะเบียนตามพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัว พุทธศักราช ๒๔๗๘ กรณีเช่นนี้ถือได้ว่าการรับจดทะเบียนสมรสเป็นการใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคลที่จดทะเบียนสมรส ซึ่งทำให้การรับจดทะเบียนสมรสนั้น

^๑มาตรา ๑๔๕๘ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายหญิงยินยอมเป็นสามีภริยากันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

^๒มาตรา ๑๔๙๖ คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการสมรสที่ฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๘ มาตรา ๑๔๕๐ และมาตรา ๑๔๕๘ เป็นโมฆะ

คู่สมรส บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่สมรสอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการสมรสเป็นโมฆะได้ ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้อัยการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลก็ได้

เป็น “คำสั่งทางปกครอง” ตามบทนิยามในมาตรา ๕^๓ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครอง พ.ศ. ๒๕๓๙ และหากมีการกล่าวอ้างว่าการรับจดทะเบียนสมรสนี้ได้กระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นเพราะนายทะเบียนกระทำโดยทุจริต หรือผู้ลงลายมือชื่อเป็นนายทะเบียนไม่มีอำนาจตามกฎหมาย หรือคู่สมรสไม่มีเจตนาที่จะสมรสกัน ก็ตาม หากกฎหมายเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับการทะเบียนครอบครัวมิได้บัญญัติให้มีการเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสที่กระทำโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายไว้ โดยหลักกฎหมายปกครองทั่วไป เจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งทางปกครองนั้น หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่นั้นอาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครองดังกล่าวได้เสมอ ตามที่บัญญัติไว้ใน มาตรา ๔๙ มาตรา ๕๐ มาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ ทั้งนี้ ตามมาตรา ๓ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว อนึ่ง ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้กำหนดเรื่องการจดทะเบียนสมรสเป็นโมฆะไว้ว่าต้องให้ศาลมีคำพิพากษาแสดงว่าการสมรสนั้นเป็นโมฆะ ดังนั้น การจะใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติราชการทางปกครองฯ จึงต้องพิจารณาหลักการคุ้มครองสถาบันครอบครัวและการคุ้มครองผู้สุจริตประกอบกันด้วย

สำหรับกรณีตามข้อหาหรือสามารถแยกพิจารณาได้เป็น ๒ กรณี ดังนี้

(๑) กรณีสำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี ที่ปรากฏข้อเท็จจริงว่า คู่สมรสฝ่ายชายและฝ่ายหญิงเดินทางไปจดทะเบียนสมรสด้วยตนเองและแสดงความยินยอมโดยการลงลายมือชื่อไว้ในทะเบียนสมรส ต่อนานายทะเบียน หรือต่อหน้าเจ้าหน้าที่ปกครองซึ่งปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอ แล้วแต่กรณี แต่ไม่ได้อยู่กินฉันสามีภรรยา นั้น กรณีนี้ย่อมถือได้ว่าทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงยินยอมเป็นสามีภรรยากันและได้แสดงการยินยอมให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนอันเป็นการปฏิบัติตามเงื่อนไขแห่งการสมรสตามมาตรา ๑๔๕๘^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยชอบแล้ว แม้ว่านายทะเบียนจะได้ดำเนินการรับจดทะเบียนสมรสโดยทุจริต หรือเจ้าหน้าที่ปกครองได้ปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียน หรือคู่สมรสไม่ได้อยู่กินฉันสามีภรรยา ภายหลังจากการจดทะเบียนสมรส ก็ตาม ดังนั้น นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอแห่งท้องที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายในการรับจดทะเบียนสมรสจึงไม่สามารถเพิกถอนการจดทะเบียนสมรสนั้น โดยลำพังตนเองได้ แต่อย่างไรก็ตาม หากมีการกล่าวอ้างว่าการจดทะเบียนสมรสในกรณีนี้เป็นโมฆะ เพราะได้กระทำโดยไม่สุจริตเนื่องจากนายทะเบียนได้ดำเนินการรับจดทะเบียนสมรสโดยทุจริต หรือเจ้าหน้าที่ปกครองได้ปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียน หรือคู่สมรสไม่ได้อยู่กินฉันสามีภรรยา ภายหลังจากการจดทะเบียนสมรส อันแสดงให้เห็นว่าคู่สมรสไม่ได้มีเจตนาที่จะเป็นสามีภรรยากันมาตั้งแต่ต้น กรณีเช่นนี้จะต้องดำเนินการร้องขอต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้การสมรสนั้นเป็นโมฆะตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

^๓มาตรา ๕ ในพระราชบัญญัตินี้

ฯลฯ

ฯลฯ

“คำสั่งทางปกครอง” หมายความว่า

(๑) การใช้อำนาจตามกฎหมายของเจ้าหน้าที่ที่มีผลเป็นการสร้างนิติสัมพันธ์ขึ้นระหว่างบุคคล ในอันที่จะก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน ระงับ หรือมีผลกระทบต่อสถานภาพของสิทธิหรือหน้าที่ของบุคคล ไม่ว่าจะเป็นการถาวรหรือชั่วคราว เช่น การสั่งการ การอนุญาต การอนุมัติ การวินิจฉัยอุทธรณ์ การรับรอง และการรับจดทะเบียน แต่ไม่หมายความรวมถึงการออกกฎ

(๒) การอื่นที่กำหนดในกฎกระทรวง

ฯลฯ

ฯลฯ

^๔โปรดดูเชิงอรรถที่ ๑,ข้างต้น

(๒) สำหรับกรณีอื่นที่เกิดขึ้นที่สำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู และสำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี นั้น เมื่อปรากฏข้อเท็จจริงว่า คู่สมรสฝ่ายหญิง ไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส แต่ยินยอมมอบสำเนาบัตรประจำตัวประชาชนของตนเองให้แก่บุคคลอื่น เพื่อใช้เป็นเอกสารหลักฐานในการยื่นคำร้องขอจดทะเบียนสมรสในนามของตนเอง หรือกรณีที่คู่สมรสฝ่ายหญิงไม่ได้เดินทางไปจดทะเบียนสมรส และไม่ทราบเรื่องการจดทะเบียนสมรส กับคนต่างด้าว แต่ถูกแอบอ้างชื่อและรายการบุคคลเพื่อใช้ในการจดทะเบียนสมรส โดยทั้ง ๒ กรณี ไม่ว่าคู่สมรสฝ่ายชายจะเดินทางไปจดทะเบียนสมรสหรือไม่ก็ตาม กรณีย่อมเห็นได้ว่า คู่สมรส ทั้งฝ่ายชายและฝ่ายหญิงไม่ได้มีเจตนาที่จะสมรสและยินยอมเป็นสามีภรรยากันมาตั้งแต่ต้น หากแต่ กระทำเพื่อประโยชน์ตอบแทนบางประการ ประกอบกับในเขตพื้นที่สำนักทะเบียนอำเภอโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู ก็ปรากฏว่านายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอได้ลงลายมือชื่อในการรับ จดทะเบียนสมรสด้วยตนเองโดยทุจริต ส่วนในเขตพื้นที่สำนักทะเบียนอำเภอโคกสำโรง จังหวัดลพบุรี เจ้าหน้าที่ปกครองก็ได้ปลอมแปลงลายมือชื่อนายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอในการ จดทะเบียนสมรส ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าการรับจดทะเบียนสมรสในกรณีนี้ได้กระทำโดยไม่สุจริต และไม่ถูกต้องตามมาตรา ๑๔๕^๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และเมื่อประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์และพระราชบัญญัติจดทะเบียนครอบครัวฯ ไม่มีบทบัญญัติเรื่องการเพิกถอน การจดทะเบียนสมรสที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอแห่งท้องที่ ที่มีอำนาจตามกฎหมายในการรับจดทะเบียนสมรสจึงสามารถเพิกถอนการจดทะเบียนสมรส ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้นได้ตามมาตรา ๔๙^๖ ประกอบกับมาตรา ๕๐^๗ แห่งพระราชบัญญัติวิธีปฏิบัติ ราชการทางปกครองฯ โดยไม่ต้องแจ้งสิทธิให้คู่กรณีได้โต้แย้งและแสดงพยานหลักฐานแต่อย่างใด แต่อย่างไรก็ตาม หากมีกรณีใดที่ยื่นคำร้องขอต่อศาลเพื่อให้มีคำพิพากษาว่าการสมรสของคู่สมรส คู่หนึ่งคู่ใดเป็นโมฆะแล้ว นายทะเบียนประจำสำนักทะเบียนอำเภอแห่งท้องที่ที่มีอำนาจตามกฎหมาย ในการรับจดทะเบียนสมรสนั้นจำต้องรอผลการพิจารณาพิพากษาของศาลเพื่อไม่ให้มีการดำเนินการ ที่ซ้ำซ้อนกัน

(นายดิศพัทธ์ โทตระกูลกิจ)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

วันวาคม ๒๕๕๗

^๕ปรตดูเชิงอรรถที่ ๑,ข้างต้น

^๖มาตรา ๔๙ เจ้าหน้าที่หรือผู้บังคับบัญชาของเจ้าหน้าที่อาจเพิกถอนคำสั่งทางปกครอง ได้ตามหลักเกณฑ์ในมาตรา ๕๑ มาตรา ๕๒ และมาตรา ๕๓ ไม่ว่าจะพ้นขั้นตอนการกำหนดให้อุทธรณ์หรือให้โต้แย้ง ตามกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นมาแล้วหรือไม่

การเพิกถอนคำสั่งทางปกครองที่มีลักษณะเป็นการให้ประโยชน์ต้องกระทำภายในเก้าสิบวัน นับแต่รู้ถึงเหตุที่จะให้เพิกถอนคำสั่งทางปกครองนั้น เว้นแต่คำสั่งทางปกครองจะดำเนินการเพราะการแสดงความ อันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งหรือการข่มขู่หรือการชักจูงใจโดยการให้ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดที่มีชอบด้วยกฎหมาย

^๗มาตรา ๕๐ คำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายอาจถูกเพิกถอนทั้งหมดหรือบางส่วน โดยจะให้มีผลย้อนหลังหรือไม่ย้อนหลังหรือมีผลในอนาคตไปถึงขณะใดขณะหนึ่งตามที่กำหนดได้ แต่ถ้าคำสั่งนั้น เป็นคำสั่งซึ่งเป็นการให้ประโยชน์แก่ผู้รับ การเพิกถอนต้องเป็นไปตามบทบัญญัติมาตรา ๕๑ และมาตรา ๕๒